

דבר חודש בחודשו

בס"ד

עלון 125 – ניסן תשפג

עלון שומעי לקחו של מורנו הרב יואל שוורץ זצ"ל

המביט לארץ ותרעד - רעידת אדמה באספקלריה של תורה. סיבות טבעיות ורוחניות לרעידת אדמה. עניינים שונים: לצפות מראש את רעידת האדמה. השגחה מיוחדת להצלה ממנה. עצות להנצל מרעידת אדמה. רעידות אדמה בהיסטוריה. רעידת אדמה בהלכה

ותרעד יגע בהרים ויעשנו – בגימטריא יט שבט שנת התשסד – הוא התאריך בו אירעה רעידת האדמה הזו. ויהי רצון מלפני אבינו שבשמים שנוכה לכוין לאמיתה של תורה ושלא נכשל חלילה בשום טעות.
גַל עֵינֵי וְאַבְיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ. (תהלים קיט יח)

אמר המו"ל

קונטרס זה נכתב על ידי אדמו"ר שליט"א בשנת תשס"ד וחלקו (כל פרק ד' וחלק מפרק ג' ועוד) הושלם על ידינו בס"ד וכעת יוצא לאור לזיכוי הרבים.

כל עניני ההלכה שבפרק ד' נכתבו לעיון ולא לפסיקת הלכה!

ויהי רצון מלפניך אבינו שבשמים הרופא כל בשר ומפליא לעשות, שלח נא דבריך ורפא נא

לזקני המחבר רבי יואל בן לאה בתושח"י

כעתירת נכדו ותלמידו פנחס בלאאמו"ר הג"ר אהרון שוורץ שליט"א

סיבות טבעיות ורוחניות לרעידות האדמה.

ה' מִלְךָ גְּאוֹת לְבַשׁ לְבַשׁ ה' עֵז הַתְּאֵזֵר אֶף תִּכּוֹן תִּבְל בַּל

תְּמוּט. (תהילים צג, א)
נִמְגִים אֶרֶץ וְכָל יִשְׁבֵיהָ אֲנֹכִי תִפְנִיתִי עֲמוּדֵיהָ סֵלָה. (תהילים עה, ד)

הַמִּבְיט לָאָרֶץ וְתִרְעַד יִגַע בְּהָרִים וַיַּעֲשֶׂנוּ (תהילים קד, לב)

סיבות טבעיות

כדור הארץ הוא יציב בדרך כלל והאנשים בונים עליו בנינים שונים, ובימינו גם בונים מגדלים גבוהים מאוד, והללו רגישים יותר לרעידות אדמה, והאנושות אינה חוששת מהם באופן מיוחד, אם כי משתדלים לפתח שיטות בניה המאפשרות לבנינים להחזיק מעמד גם בעת רעידת אדמה.

ועל כך אפשר לומר את הפסוק **אֶף תִּכּוֹן תִּבְל בַּל תְּמוּט**, אך ב מקביל ברא הקבה את רעידת הארץ. ולמעלה ממליון רעידות קלות מתחוללות בעולם מידי שנה. רובן הגדול כלל לא מורגשות משום חולשתן ומשום שהם מתחוללות במעמקי הימים.

רובן של רעידות אלו נרשמות על ידי סיסמוגרפים אלו מכשירים רגישים ביותר החשים ברעידה שאף בני אדם לא חשים בה. דבר זה מורה לנו כי קיום העולם הוא ענין התלוי כל העת ברצונו יתברך, כי סיבת רעידת האדמה היא מפני שקליפת כדור הארץ אינה מקשה אחת אלא היא שכבות נפרדות כעין פלטות הנעות לאיטן, ולעיתים הן שוחקות סלעים שביניהן, ואז מתחוללת רעידת אדמה.

סיבה נוספת לרעידת אדמה היא התפרצות וולקנית, ונראה שזה נרמז בלשון הכתוב **"הַמִּבְיט לָאָרֶץ וְתִרְעַד יִגַע בְּהָרִים וַיַּעֲשֶׂנוּ.** ובספר הברית השלם לרבי פנחס אליהו הורביץ מוילנא (חלק א מאמר י) כתב שזה בא מהתחממות האוויר

מאת יואל בלאאמו"ר רבי אהרון שוורץ זצ"ל ירושלים עיה"ק תובב"א. מנחם אב תשפ"ב

בשער

חיבור זה מטרתו לבאר את תפקיד רעידת האדמה בבריאה. רבותינו תקנו לברך שתי ברכות על תופעת הטבע הזו, אחת "עושה מעשה בראשית" והשניה "כוחו וגבורתו מלא עולם".

ונראה שאלו הם שתי בחינות שהקבה מתגלה בהן – חסד וגבורה, בשביל שהאדם יעבוד את ה מתוך אהבה ומתוך יראה.

עושה מעשה בראשית היא ברכה על הבריאה הנפלאה, אשר עליה כתוב (תהילים פט, ג) **"כִּי אֶמְרָתִי עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה שְׁמַיִם תִּכְן אֱמוּנָתְךָ בְּהֵם"**, אבל האדם צריך גם לירא מה, וזו ענין הברכה שכוחו וגבורתו מלא עולם – ברוך הנותן כח להטבע להראות כח יוצר בראשית כדי שייראו מלפניו (משנה ברורה סימן רכ ז בשם אבודרהם).

בתהילים (קד, א) **"בְּרָכִי נִפְשִׁי, אֶת-ה': הַאֱלֹקִי, גִּדְלָתָּ מֵאֵד; הוֹד וְהָדָר לְבִשְׁתֶּיךָ"**, שם מתאר המשורר האלוקי את גדלות הבריאה שהנפש מתפעלת מכך ומברכת את ה. ובסוף המזמור אומר **"הַמִּבְיט לָאָרֶץ וְתִרְעַד יִגַע בְּהָרִים וַיַּעֲשֶׂנוּ** וענין זה בשביל יראת ה. לכן ראוי ללמד את ענין רעידות האדמה שהקבה עושה בבריאה בבחינת הכתוב (קהלת ג, יד) **"וְיָדַעְתִּי כִּי כָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאֱלֹקִים הוּא יְהִי לְעוֹלָם עֲלֵינוּ אֵין לְהוֹסִיף וּמִמֶּנּוּ אֵין לְגַרֵעַ וְהָאֱלֹקִים עֲשֶׂה שְׁפִירוֹ מִלְּפָנָיו"**. וכמו שאמרו חז"ל (ברכות נט, א) לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומיות שבלב.

בספר מכתבי החפץ חיים מובא מה שכתב החפץ חיים בערב יום כיפור של שנת תרפח: **"הנה לפני כמה שבועות פרסמתי מאמר אודות הרעש הגדול שהיה בארצנו הק שבו זירזתי לכלל ישראל לתשובה, וכי זה הרעש הוא התראה לכל העולם שישבו מדרכם הרעה, ויאמינו בד שהכל מידו ולא במקרה באו עלינו כל החרדות הנוראות שנתהוו בשנה זו. והנה שמענו כעת שמועה חדשה ונוראה השטף הנורא שהיה במדינתנו הרעש הגדול שהיה ברוסיה שנהרגו ונפצעו מאות ואלפים אנשים ונשים וטף ובהמה רבה, וכמה מהם שנעשו בתייהם קבריהם, וגם במדינתנו הרגישו מעט ברעש זה. בודאי תאחו פחד ורעדה לכל איש מבין מה זה עשה ד לנו הלא הוא טוב ומטיב לכל ורחמן על כל מעשיו, ולא חפץ אפילו במות רשע כדכתיב (יהזקאל ל"ג) **"אִמֹר אֲלֵיהֶם חִי אֲנִי נְאֻם ה' אֱלֹקִים אֲשֶׁר אֲחַפֵּץ בְּמוֹת הָרָשָׁע כִּי אִם בְּשׁוּב רָשָׁע מִדְרָכּוֹ וְחָזַר שׁוּב וּבִן מִדְרָכֵיכֶם הָרָעִים וְלָמָּה תָמוּתוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל"**, אלא המבין יבין שמזרז אותנו הקב"ה לתשובה ומראה לכל, שבידו לעשות כל מה שירצה ומי בכל מעשה ידיו בעליונים ובתחתונים שיאמר לו מה תעשה ומה תפעל, וברור לי שאם היו לנו נביאים מד בודאי עמדו על המשמר לזרז את ישראל לתשובה לאבינו שבשמים ובאשר בעוה"ר אין לנו בימינו נביאים ושלוחים, הוא מזרז לעולם ע"י שלוחים אחרים, כדכתיב (תהלים קד ז): **"עוֹשֶׂה מְלֶאכֶיךָ רִחוּת מִשְׁרָתֵךְ אֵשׁ לְהִט"**.**

לפיכך ליקטנו דברים שנאמרו אודות רעש האדמה, ובמיוחד אודות הרעש שהיה בשנת תשסד למרות שבה לא היו נפגעים בנפש, רק מעט נזק לרכוש, היה בזה משמעות חינוכית. וכבר שמו לב לגימטריא של הפסוק המביט לארץ

"אמר רבין בר אבא ואמרי לה אמר רבי אבין בר שבא משעלו בני הגולה פסקו הזיקין והזועות והרוחות והרעמים ולא החמיץ יינם ולא לקה פשתנם ונתנו חכמים עיניהם ברבי חייא ובניו".

וכתב בספר הברית להרב פנחס אליהו בן מאיר הורוביץ מוילנה: "ואולם תדעו ותאמינו לי ותבינו שעם היות כי זה מטבע היסודות, ומקרה הכרחיות לפעמים לארץ - והעד הרעש אשר יהיה במדבר בארץ לא זרועה ולא ישב אדם שם - בכל זאת הרעשים אשר במדינות המיושבות על פי ה יחנו ויסעו בגזרת חי אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר להצילו מרעה הנמשך מן היסודות, והרבה עמו פדות מכל מקרה רעה. כי בגזור חכמתו יתברך שימצאו ארבעה יסודות לתועלת מרובה אל העולם בכללו עם כי ראה גם כן המשך מטבעם רעשים וסערות, וכדומה מקריים אשר לא טובים, לא חדל מעשית הטוב הרב המכוון ממנו בעבור הרע המעט אשר יקרה לפעמים בזמן רחוק. שאף בעת ההיא הוא פודה נפש עבדו ולא יאשמו כל החוסים בו והוא ישקט ומי ירשע. ולכן הרעש כי יקרה במדינה מה יצא הדבר בהשגחה מאת ה מן השמים ישלח דברו ורומזו אליה אז פור התפוררה ארץ ברעש גדול ותרעש הארץ ממקומה או מביט לארץ ותרעד ונוע תנוע לבד, והכל לפי רעת האדם והעם היושב עליה - המעט הוא אם רב בפרט אם ביושב הארץ ההיא העם בחר לו יה, שאין פורעניות בא לעולם אלא בשביל ישראל (יבמות סג, א) כמה שכתוב: "רַק אֶתְכֶם יְדַעְתִּי מִכָּל מְשֻׁפָּחוֹת הָאֲדָמָה עַל כֵּן אֶפְקֹד עֲלֵיכֶם אֶת כָּל עֲוֹנוֹתֵיכֶם" (עמוס ג, ב), ונאמר "עַל כֵּן שְׁמַיִם אֲרָגִיז וְתִרְעַשׂ הָאָרֶץ מִמְּקוֹמָהּ בְּעִבְרַת הַ צֶּבֶד-אוֹת וּבִיּוֹם חֲרוֹן אַפִּי" (ישעיה יג, יג) ונאמר "וְהָיָה-לְהִיִּם אֲמַת הוּא אֶל-לֵהִיִּם חַיִּים וּמְלֹךְ עוֹלָם מְקַפְּפוֹ תִרְעַשׂ הָאָרֶץ וְלֹא יִכְלוּ גוֹיִם וְעַמּוֹ" (ירמיהו י, י). וככה אמרו חז"ל (שמות רבה פרק מ) "בשעה שהקב"ה מרעיש עולמו אליהו מזכיר זכות אבות והקב"ה מתמלא רחמים". עוד אמרו (שם כ"ט) "שאל בלצא (שם אדם. מתנות כהונה. ואולי צריך לומר כלדא והכוונה לחוזה בכוכבים) את ר עקיבא מהיכן הרעש נעשה, אמר לו בשעה שהקב"ה מסתכל ורואה ביתו חרב כביכול הוא מקנא ומיד שמים וארץ רועשים שנאמר "וה מציון ישאג ומירושלם יתן קולו וירעשו שמים וארץ וה מחסה לעמו ומעוז לבני ישראל" (יואל ד, טז), [וישראל מה היו עושין כביכול הוא מגן עליהם שנאמר וה מחסה לעמו] ובמדרש תהלים מפני מה הזועות באות לעולם, אמר לו מפני המעשרות (שאין מוציאין כתקנו) הוי המביט לארץ ותרעד (תהלים קד, לב) ובזוהר (שמות יז, ב) דכל זמנא דרגשא ארעא כד קם ממנא דיבעיד עמכון בישא". עכל ספר הברית.

עוד אמרו חזל (ברכות נט, א) "בשעה שהקדוש ברוך הוא זוכר את בניו ששרויים בצער בין אומות העולם מוריד שתי דמעות לים הגדול וקולו נשמע מסוף העולם ועד סופו והיינו גוהא".

ובירושלמי (ברכות פרק ט הלכה ב) הובאו כמה וכמה סיבות. "אליהו ז"ל שאל לר נהוריי מפני מה באין זועות (רעידות אדמה) לעולם? אמר ליה בעון תרומה ומעשרות. כתוב אחד אומר (דברים יא, יב) "אֲרָץ אֲשֶׁר הָאֱלֹקִים דִּרְשׁ אֶתְּהָא תָּמִיד עֵינֵי הָאֱלֹקִים בָּהּ מִרְשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה וְכָתוּב אַחַד (תהילים קד, לב) "הַמְּבִיט לָאָרֶץ וְתִרְעַד יַגַּע בְּהָרִים וְיַעֲשֶׂנוּ". הא כיצד יתקיימו שני כתובין הללו בשעה שישראל עושין רצונו של מקום ומוציאין מעשרותיהן כתיקונן תמיד עיני ה אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית השנה ואינה ניזוקת כלום. בשעה שאין ישראל עושין רצונו של מקום ואינן מוציאין מעשרותיהן כתיקונן המביט לארץ ותרעד. אמר ליה: בני חייך כך היא סברא דמילתא. אבל כך עיקרו של דבר אלא בשעה שהקב"ה מביט בבתי תיטריות ובבתי קרקסיות וישבות בטח ושאנן ושלחה ובית מקדשו חרב¹ הוא אפילו

שבתוך הקרקע והוא מתפשט ויוצא, ולדעתו זו הסיבה שבארצות קרות ישנן פחות רעידות אדמה.

עוד כתב בספר הברית: "והרעשים מהם חזקים ומהם חלשים, הכל לפי מה שבבטן האדמה ולפי טבע האויר שבמדינה ההיא כפי החמימות אם מעט ואם רב. [כיום אנו יודעים שבמקומות שיש הבדל במבנה הגיאולוגי של הקרקע ישנן יותר רעידות אדמה, ולכן ארץ ישראל שיושבת על השבר הסורי אפריקני - מבקעת הירדן ועד מפרץ אילת איזורים אלו מצויים בהן יותר רעידות אדמה בגלל התפר שבין שכבות האדמה (החיכוך שבין לוחות האדמה השונות) שיוצר רעידות אדמה]. "והרעש אשר במתון יבוא לא יזיק הרבה אך נוע תנוע הארץ והבתים אשר עליה [ככל שהבנין גבוה יותר, מורגש הרעש בקומות הגבוהות של הבנין יותר מאשר בקומות הנמוכות] אבל הרעש אשר בחזק יבוא, עד כי יפרק הרים וישבר סלעים ויבקע הארץ ויבליע הבתים וישאיר במקום ההוא אגם מים...[בגלל שהזעזוע מגיע עד למקורות מים שמתחת לאדמה והמים באים לשם]. ולפעמים נעשה הרים במקום ההוא מחמת שזורק אבנים ועפר הרבה לשם... [כאשר ישנה התפרצות וולקנית] גם לפעמים תקיא הארץ אש לוחט בעת ההיא, והוא אש הנעצר בבטן האדמה או הוא האויר החם הקיטורי היוצא ביד חזקה ומתלהב באויר כברק היוצא מן הענן ואחר הרעש אש, ובהיות יציאת האויר המחומם מעוכב מפגישת הקושי של שטח האדמה שעליו ירעש הצד ההוא אשר לעומתו יגית, לכן לא כל הארץ תרעש, אבל קצת מקומות אל אשר שם הרוח ללכת המה יתגעשו, ואם נעצר בה רוח הרבה רוע תרוע (הזדעזעה) הארץ ומוט התמוטטה ואם מעט תרעד ותנוע תנועה קלה".

הרעידות נמדדות לפי סולם ריכטר (סוג מדידה המכונה כן על שם ממציאה צארלס ריכטר) מ 1-10 וכל נקודה שעולה שקולה פי שלושים מקודמתה בסולם (בכמות האנרגיה המשתחררת ברעידה).

בימינו ידוע שיש מקור לרעידת האדמה אשר שולח גלים לסביבותיו וככל שהמקום רחוק ממקור הרעש עוצמת הרעש פחותה יותר, ועל ידי המכשירים הסיסמוגרפיים המפוזרים במקומות שונים ניתן לקבוע את מקור הרעש.

זוה כאמור מלמד אותנו על קיום הבריאה המתמיד מה, שעושה שרעידות אלו מתפרצות רק לעיתים ורק במקומות מסוימים. אמנם הרבה חורבנות נעשו על ידי רעידות אדמה חזקות, כאשר הם יותר מעוצמה של שש בסולם ריכטר וככל שעולה המספר כך הרעידה היא יותר הרסנית. ובמשך מאה השנים האחרונות היו יותר מחמישים רעידות אדמה במספר שמונה ומעלה בסולם ריכטר.

רעידות אדמה הורסות בנינים וכן בולעות באדמה בתים וכבישים מעין המוזכר בתורה על עונש קורח ועדתו שנבלעו בארץ.

צונאמי

ישנן רעידות אדמה שמביאות בעקבותיהם גל צונאמי, אחרי רעידת האדמה הם נסוג לאחור, ואז חוזר קדימה בתנופה אדירה, וסוחף איתו בדרכו חזרה הכל. בשנת תשסד היה בכמה ארצות (הודו, סרי לנקה, תיאלנד, יפן ואינדונזיה) הצונאמי הקטלני ביותר שהרג יותר ממאתיים ושמונים אלף איש.

סיבות רוחניות

אף שהחוקרים מוצאים סיבות טבעיות לרעידת האדמה, אמנם עיקר הענין הוא רוחני, כמו שנתבאר בדברי חזל וכמו שנביא לקמן. וכבר בכתובים מבואר שהוא ענין השגחה מיוחד כנאמר "הַמְּבִיט לָאָרֶץ וְתִרְעַד . ואמרו חזל (חולין פו, א):

¹ בשנת תשסד שהתקציב לבתי טרטריות ולא נפגע ורק הקצבאות לשיבות נפגעו, לא במקרה שהיתה רעידת אדמה בפרשת יתרו בה קוראים על מתן תורה.

באבות דרבי נתן פרק לה – "לא היתה מפולת בירושלים מעולם". ופירש החידא בכסא רחמים בשם מהריטץ שהכוונה על ידי רעידת אדמה.

בכף החיים (אורח חיים תקע"ו סקכו) על דברי השולחן ערוך שכותב שיש להתענות בזמן רעידת אדמה, מביא הכף החיים מספר פרי האדמה שבירושלים עיהק ת"ו אין גוזרים תענית ציבור על הרעש ומפולת ומביא: "ובשנת תרפ"ז י"א לחודש תמוז היה רעש גדול בירושלים ת"ו ובכל סביבותיה נהרסו כמה כותלים ומהם נתרועעו והיה ניסים ונפלאות שלא נפקד אחד בירושלים ת"ו רק בכפרים נעשה הריסות גדולות ומתו כמה עכו"ם, לא תקום פעמים צרה, וה שמר ישראל והיה פלא בעיני הרואים והאמינו בה גם ההולכים על פי הטבע והעידו כי יד ה' עשתה זאת". (למען יראו וידעו וישימו וינשכילו יחדו כי יד ה' עשתה זאת וקדוש ישראל בראה. (ישעיהו מו, כ).

ראוי להזכיר מה שאירע בחודש שבט תשסד נפל קיר תומך של מעלה המוגרבים ליד עזרת נשים שבכותל המערבי כשהיו בעזרת נשים כמאה וחמשים נשים ובנס לא נפגעה אף אשה!

וכך מסיים בספר הברית: "והנה חכמי הטבע חתרו בשום שכל למצוא ברעש סיבותיו ואותותיו כמדובר, אמנם בחקירת רפואתו והצלתו נלאו למצוא הפתח...". כי אכן הדברים הם בהשגחה מיוחדת.

לצפות מראש את רעידת אדמה - והרגשת בעלי החיים

ישנם מכשירי מדידה עדינים הרושמים את כל עוצמת הזעזועים ואפילו העדינים יותר אך אינם יכולים לחזות מראש את רעידות האדמה.

אמנם, בעלי חיים מרגישים קודם רעידת האדמה.

ברעידת האדמה שהיתה בשנת תשס"ד נצפו כלבים נובחים קודם לזמן הרעש, וכן תוכים שפטפטו בעצבנות. יש מקומות באסיה המועדים לרעידות אדמה ומגדלים שם נחשים שעל ידי תנועותיהם אפשר לדעת כי צפויה רעידת אדמה. בעבר היתה עיר שחרבה בדרום אמריקה מרעידת אדמה, ונמצאו כעשרת אלפים גופות בני אדם אך בעלי חיים לא נמצאו כלל כי הם נמלטו קודם, רק גווית חתול אחת נמצאה שכפי הנראה לא הספיק לברוח מבעוד מועד. כבר אמרו רבותינו שנתנה רשות לבעלי חיים מה שלא ניתן לאדם לראות, לכן ראתה אתונו של בלעם את המלאך והוא לא ראה. וכן אמרו שכלבים יודעים מתי בא אליהו הנביא לעיר ומתי בא מלאך המוות, יתכן שרעידת האדמה שיש בה ענין רוחני אפשר לבעלי רגישות יתירה לחזות את בואו.

עצות להנצל מרעידות האדמה

בעל ספר הברית נותן שלוש עצות להנצל מרעידת האדמה. א] העצה הטבעית: לברוח. [ואם אין די זמן לברוח יש להכנס מתחת לשולחן כבד או מתחת למשקוף אם הוא עשוי מחומר חזק].

ב] עצה סגולית: לומר ג פעמים ישר והפוך את הפסוק ויגעו אמות הספים מקול הקורא והבית ימלא עשן (ישעיהו ו, ד) פסוק זה מדבר על רעידת האדמה בזמן עוזהו המלך ראה בפרק ב. [ובספר מור וקציעה אוח סימן רכז מביא מהגהות

את מחיר הלחם ופגעו בקצבאות הילדים ועוד דברים בסיסים שפגעו בעניים. ופתח שנואה פי תבעל וישפחה פי תירש גברתה (משלי ל, כג). שפחה היא הגר ירשה את שרה, (ראה בזוהר הקדוש סוף פרשת וארא) בו בזמן שתכנית ההתנתקות של שרון לתת את גוש קטיף לערבים. והדבר מזכיר את מה שאמר החתם סופר על רעידת האדמה בצפת שירושלים תבעה את כבודה, למרבה הפלא היו סדקים במעונו של ראש הממשלה בעוד במקומות אחרים כמעט ולא קרה דבר זה!.

לעולמו להחריבו. הה"ד (ירמיהו כה, ט) "ואתה תנבא אליהם את כל הדברים האלה ואמרתי אליהם ה ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאג ישאג על נוהו הידד פדרכים יענה אל כל יושבי הארץ". בשביל נוהו. אמר ר אחא בעון משכב זכר. אמר הקדוש ברוך הוא אתה זעזעתה איברך על דבר שאינו שלך. חייך שאני מזעזע עולמי על אותו האיש². ורבנן אמרו מפני המחלוקת. (זכריה יד, ה) ונסתם גיא הרי פי יגיע גי הרים אל אצל ונסתם [וסוף הפסוק: כפאשר נסתם מפני הרעש בימי עזיה מלך יהודה ובא ה אלקי כל קדשים עמך. וזה היה מפני המחלוקת שערער על הכהונה והיה רוצה להכנס לפנים להקטיר קטורת (פני משה)]. עוד מובא שם בירושלמי ברכות ט' ב': "אמר רבי שמואל אין רעש אלא הפסק מלכות". כמה דאת אמר (ירמיה נא, כט) "ותרעש הארץ ותחל". מפני מה (ירמיה נא, כט) כי קמה על בגל מחשבות ה לשוים את ארץ בגל לשמה מאין יושב".

סיבות שזכרו במקרא

וכבר במקרא מצאנו כמה סיבות לרעש. במשלי (ל): "כא תחת שלוש רגזה ארץ ותחת ארבע לא-תוכל שאת. כב תחת-עבד פי ימלוך ונגל פי ישבע-לחם. כג תחת שנואה פי תבעל וישפחה פי תירש גברתה."³ בעמוס (ח, ד-ח) "ד שמעו-זאת השאפים אביון ולשבית ענוי- (עניי-) ארץ". (אתם הבולעים את האביון ועוסקים להשבית מן העולם עניי ארץ. מצודות). ה. לאמר מתי יעבר החדש ונשבירה שפר והשבת ונפתחה-בר להקטין איפה ולהגדיל שקל ולענות מאזני מרמה. ו לקנות בפסוף דלים ואביון בעבור נעלים (ר"ל נח מהם כל כספם ברמיה עד שלא ישאר מאומה בידם ונקנה אותם בכסף לעשות עמהם עבודה. מצודות) ומפל בר נשפיר. ז. נשבע ה בגאון יעקב אם-אשכח לנצח-פל מעשיהם. ח. העל זאת לא-תרגו ארץ ואבל כל-יושב בה ועלתה כאר פלה ונגרשה ונשקה (ונשקעה) פיאור מצרים. (מצודות).

הדברים מתאימים מאוד עם הגזירות שהיו בשנת תשס"ד בכדי לאלץ את לומדי התורה לצאת ולעבוד, ואז אירעה רעידת אדמה.

פרק ב: ענינים שונים.

השגחה מיוחדת ברעידת אדמה

כיון שכל ענין רעידת האדמה היא בהשגחה מיוחדת מצאנו הרבה פעמים השגחה מיוחדת בזה. כך הובא מעשה על הגאון רבי אליהו ראם זצ"ל שניצל בשנת תרפ"ח ברעידת האדמה, תקרת החדר שרבי אליהו היה לומד בו קרסה ברעידת האדמה, ואשתו הרבנית צעקה בפאניקה אליהו אליהו, והזעקות הזעיקו את השכנים שבאו במרוצה לנסות לפנות את ההריסות והנה רבי אליהו מגיע גם הוא כאילו קם לתחיה מבין ההריסות, התברר, כי רבי אליהו למד בחדרו אך נזקק לעיין בספר שהיה בבית המדרש והוא יצא לשם מבלי שהרבנית הרגישה, וכך שקידתו בתורה הצילה אותו.

כך כתב בספר הברית: "ולכן כל משכיל ידרוש את אלוקים ופניו ישחר שלא תבאנה, או להסיר אחר בואה, כי הוא מושל בכל, ואם רעשו שמים וארץ, ה מחסה לעמו ומעוז לבני ישראל, ועל כן ניחל מן התשובה ותפלה וצדקה, הצלה ועזר. אבל הרשעים יכשלו בס, באמרם לכל מקרה הוא..."

השגחה מיוחדת על ירושלים:

² ראוי לתשומת לב שבארצות הברית ועוד מקומות שנגועים בחטאים אלו, ישנם יותר רעידות אדמה משאר המקומות בארצות הברית.

³ בשנת תשס"ד היתה רעידת אדמה, וענינה היה מתאים מאוד לאמור (משלי ל, כב) "פתח עבד פי ימלוך ונגל פי ישבע לחם", מפלגת השטנה שינוי היתה בקואליציה ודחקה החוצה את מפלגות החרדים. נבל כי ישבע לחם דאגו לשחקנים ועשירים שיקבלו תקציבים בו בזמן שהעלו

אָשֶׁר עַל-פְּנֵי יְרוּשָׁלַם מְקַדֵּם וְנִבְקַע הַר הַזֵּיתִים מִחֲצִיזוּ מִזְרָחָה וְנִמְחָה גֵּיא גְדוֹלָה מֵאֵד וּמִשׁ חֲצִי הַהָר צְפוּנָה וְחֲצִי-נִגְבָּה. הַנִּסְתָּם גֵּיא-הָרִי כִּי-יִגִיעַ גֵּיא-הָרִים אֶל-אֶצֶל וְנִסְתָּם כַּאֲשֶׁר נִסְתָּם מִפְּנֵי הַרְעֵשׁ בְּיָמֵי עֲזִיזָה מְלָךְ-יְהוּדָה וּבֵא הַאֱלֹהִי כָל-קְדוּשֵׁים עִמָּךְ" (זכריה יד ט-ח).

ועל אותה רעידת אדמה לעתיד לבוא א מרו חזל (במדבר ילמדנו פרשת פקודי) "אבל לעתיד לבוא כשיבוא הקדוש ברוך הוא, כל הארצות רועדות וארץ ישראל אינה נזוקת שנאמר " המְבִיט אֶרֶץ וְתִרְעַד יִגַע בְּהָרִים וַיַּעֲשֶׂנוּ, למה הדבר דומה? למלך שעלה לביתו כיון שכל השפחות ראו אתו הם בורחות ממנו, ואיזו עומדת לפניו בקלות ראש אותה שהיא מניקה בנו כך בני ארץ ישראל בני בעליהן חונני עליה שהיא של אברהם אביהם שנאמר (בראשית יד, יט) "וַיִּבְרָכְהוּ וַיֹּאמְרוּ בְּרוּךְ אַבְרָם לֹא-ל עֲלִיוֹן קִנְיָה שְׂמִים וְאֶרֶץ" אע"פ שהם מיוסרין בעולם הזה אלא כשיגלה הקב"ה לעתיד לבוא להביט בכל הארצות כולם רועדות וארץ ישראל אינה נזוקת הוי (דברים יא, יב) "אֶרֶץ אֲשֶׁר הִיא לְחֵידָה דְרִשׁ אֶתְּהָ תִמְיֵד עֵינֵי הָאֱלֹהִים בְּהַ מְרִשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה".

רעידת אדמה שהביאה למפלת הנצרות.

ביז בחשון תקטו אירעה רעידת אדמה יחד עם צונאמי גדול בעיר ליסבון (כיום בפורטוגל), מאורע זה זעזע את הממסד הדתי באירופה וסימן את תחילת הסוף של ההגמוניה הקתולית, העיר ליסבון היתה אז בשיא הצלחתה, בייחוד בגלל הסחורות שהובאו אז מארצות אמריקה הדרומית שהיתה תחת שלטון פורטוגל, היה זה ביום חגא נוצרית ואלפי נוצרים התאספו במקומות ציבוריים ואז רעשה הארץ, כשלושים אלף איש מתו מיד, ואז לאחר כמה דקות היה צונאמי אדיר שקבר תחתיו עוד אלפים, ולאחר ששכחו המים פרצה שריפה אדירה. משערים שכמאה אלף איש נהרגו במאורעות אלו. וכנסיות רבות נהרסו אז עד היסוד. העובדה שהאסון פקד את ליסבון שהיתה ידועה בקנאותה הדתית והיתה ממרכזי האינקוויזיציה, עוררה רעש גדול בעולם, הכנסייה הקתולית היתה במבוכה ולא ידעה להסביר למה דוקא עיר זו ספגה מכה קשה כל כך.

היהודים ראו באסון זה עונש על מעשי הזוועה הנוראים שנעשו בעיר זו ליהודים שחיו בה, כמו הפוגרום האיום שאירע מאתיים שנה קודם המאורע, בו טבחו הנוצרים ברובע היהודי שבו חיו האנוסים ארבעת אלפים נפש, היהודים שראו את החורבן הנורא שבא על העיר ראו בכך סימן מובהק לעונש משמים על מעשה השפלות הנורא הזה. בספר הברית מרמו על כך, כנראה מכיון שחי במדינת ליטא הקתולית לא היה יכול לכתוב בפירוש כי הרעש בא כעונש, אבל נראה שכוונתו לרמוז לזה וזה לשונו: "רעש הארץ הנקרא בלשון הקודש זועה ובחזק יבא עד שמחריב לפעמים ערים בצורות, כמו שקרה לעיר המפורסמת איזמיר או ליסאבוני מטרופולין של מדינת פורטוגל אשר שם מנהג מדינת שפאניא ספרד שאין רשות לשום יהודי לדור בתוכה, אבל יש שם יהודים מקודם הגרוש והמה בהיחבא ובהסתתר פנים ונקראים אנוסים, ויהי היום בשנת ה אלפים תקט"ו וה רמז לארץ ההיא ועשתה תנועה גדולה ורעש של מהומה ברעם וברעש גדול ונפלו כמה בתים וחלק גדול מן העיר ההיא ובית המכס של המלך לתוך הים והיה בעת ההיא הרג רב ושרפה גדולה מחמת מפולת הבתים שנפלו על האש אשר היה בבתים מהם באו באש ובמים אף גם פצתה הארץ את פיה ונבלעו הרבה כעדת קרח ותכס עליהם הארץ ונאבדו מתוך הרעש ההוא יותר משלשים אלף נפשות..."

רעידת אדמה והצונאמי האלו גרמו לזעזוע רוחני ותרבותי, שבסופו נסתיימה ההגמוניה של הנצרות הקתולית האסון התרחש בחג קתולי והרס את מרבית הכנסיות החשובות בעיר, אנשי הדת הנוצרים לא ידעו לתרץ את הזעם שניתך עליהם, רבים מפורשי הכנסייה סיפרו לימים שאירוע זה גרם

שבסוף ספר יוחסין את הפסוק הקודם לזה בנביא וזה לשונו: "...ואמרו כי זה סוד גדול בזמן שיבוא רעש בעולם ויקראו זה הפסוק וקרא זה אל זה ויאמר (ישעיהו ו, ג) "קדוש קדוש קדוש ה צבקות מלא כל הארץ כבודו". ג"פ וישקוט הרעש...".

ג] העצה האלוקית והיא הבדוקה והנאמנה שבכולם: לדרוש את האלוקים ולשחר פניו בתשובה ובתפילה ובצדקה, ושב ורפא לו. כי אלוקים לנו מחסה ואז עזרה מצרות נמצא מאוד על לא נירא בהמיר ארץ ובמוט הרים, כי ה צבקות עמנו משגב לנו, ואם שלוש אלה יעשה, טוב אשר תאחזו בזה וגם מזה אל תנח ידך.

ובספר סגולת ישראל (ערך רעש) מביא מספר נפש היפה סגולה להנצל מהרעש לומר פסוק (ויקרא כו מב) "וַיִּזְכְּרֵנִי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶת אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶת אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאֶרֶץ אֲזָכֹר". להזכיר זכות אבות שהם אברהם יצחק ויעקב בעת ההיא כי ברית אבות לבנים תזכור להצילנו מכל צרה כמו שאמרו חזל בבר סופ עא ובשמות רבה מ בשעה שהקבה בא להרעיש את עולמו אליהו הנביא זכור לטוב מזכיר זכות אבות והקבה מתמלא רחמים ומרחם על עולמו".

פרק ג' - רעידות אדמה בהיסטוריה

רעידות אדמה רבות היו במהלך ההיסטוריה, נציין כמה מהחשובות שבהן, אלו שהוזכרו בתורה, ואלו שבארץ ישראל ועוד שנודעה להם חשיבות מיוחדת. מעמד הר סיני:

כתוב (שמות יט, יח) "וַיְהִי כִּי-יָשָׁן כָּל־מִצְרַיִם וְעָלְיוֹ הָאֵשׁ וַיַּעַל עֶשְׂנֹן כַּעֲשָׂן הַכֶּבֶד וַיִּחַרד כָּל הַהָר מֵאֵד". וכתוב (שופטים) " ה בַּצְּאֲתָדָה מִשְׁעִיר בַּצְּעָדָה מִשְׁדָּה אֲדוּם אֶרֶץ רַעֲשָׁה גַם שְׂמִים נִטְפוּ גַם עֵבִים נִטְפוּ מִים". עוד כתוב (תהלים קיד, ד) "הָהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים גְּבֻעוֹת כְּבָנֵי צֹאן". ופירשו המפרשים שזה אמור על מתן תורה.

בליעת האדמה את קורח ועדתו:

כתוב (במדבר טז, לא-לד) "לא ויהי ככלתו לדבר את כל-הדברים האלה ותבקע האדמה אשר תחתיהם. לב ותפתח הארץ את-פיה ותבלע אתם ואת-בתיהם ואת כל-האדם אשר לקרח ואת כל-הרכוש. לג ויירדו הם וכל-אשר להם חיים שאלה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל. לד וכל-ישׂראל אשר סביבתיהם נסו לקלם כי אמרו פן-תבלענו הארץ".

רעידת האדמה בזמן עוזיהו מלך יהודה:

כתוב (ישעיהו ו, ד) "ויניעו אמות הספים מקול הקורא והבית ימלא עשן". וכתב רשי: מקול הקורא - מקול המלאכים הקוראים והוא היה יום הרעש שנאמר בו ונסתם כאשר נסתם מפני הרעש בימי עוזיהו (זכריה יד) בו ביום עמד עוזיהו להקטיר בהיכל. רעשו שמים לשורפו לומר דינו בשריפה כמו שנאמר "ואש יצאה מאת ה ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטרת" (במדבר טז, לה) וזהו שקראם שרפים שבאו לשורפו רעשה הארץ לבלועו כסבורה דינו לבלע כקרח שערער על הכהונה יצאתה בת קול ואמרה "ויקח משה ואלעזר הכהן את הזָהָב מאת שְׂרֵי הָאֲלָפִים וְהֵמָּאוֹת וַיָּבִאוּ אֹתוֹ אֶל אֱהֱל מוֹעֵד זָכְרוֹן לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי ה'". (במדבר לד, נא) ולא יהיה עוד אדם המעורר על הכהונה כקרח בבליעה וכעדתו בשריפה...".

רעידת אדמה לעתיד לבוא:

בספר יחזקאל יש תיאור רחב על רעידת אדמה שתהיה לעתיד לבוא, בנבואת יחזקאל על מלחמת גוג ומגוג: "יח ויהי ביום ההוא ביום בוא גוג על-אדמת ישׂראל נאם א-דני ה תעלה חמתי באפי. יט ויבקנאתי באש-עברתי דברתי אם-לא ביום ההוא יהיה רעש גדול על אדמת ישׂראל". (יחזקאל לח, ט-ט). גם בספר זכריה יש נבואה על רעש ורעידת אדמה שיהיו באחרית הימים: ד "ועמדו רגליו ביום-ההוא על-הר הזיתים

צפת, היה זה מאורע שגרם לשינוי היסטורי, שבעקבות הרעש עלו תלמידי הגרא לירושלים ועל ידי זה בהמשך הזמן נוצרו תנאים לבנייתה של ירושלים בשכונותיה החדשות. דבר בעל משמעות רבה לקראת הגאולה כמבואר בחזל שכך סדר גאולת ישראל (מגילה יז, ב) כיון שנבנית ירושלים בא דוד.

היה זה ביום כ"ד טבת שנת תקצ"ז רעשה הארץ ונהרסה העיר צפת וגם ערים רבות בגליל נפגעו קשה, גם העיר שכם נפגעה קשה ונהרגו שם כשישים איש.

רבי ישראל עצמו ניצל מהרעש בהיותו בירושלים בשביל בניית בית כנסת, והוא ראה בכך זכות שגרמה להצלתו, בעקיפין ניצלו אשתו ובנותיו בעקבות נסיעתו, משום שבגלל שנסע לירושלים החליטה אשתו לנסוע לרחוץ בחמי טבריה ובעת הרעש הם היו בתוך המרחץ אשר נבנה מחדש זמן לא רב קודם לכן ולכן הוא החזיק מעמד ולא נהרס. ברעש נהרגו כאלפיים איש כשליש הישוב היהודי בזמן ההוא, ולפי דעות אחרות הרבה יותר.⁴ העיר צפת נהרסה במידה כזו שבעלי הבתים לא יכלו למצוא את בתיהם מבלי טרחה רבה כיון שהכל נהפך לגלי חרבות, ולא היה אפשר להוציא את המתים ולקברם בצורה מסודרת. רבי ישראל לווה סכום כסף גדול מהכולל הספרדי ושכר פועלים שעמלו רבות תחת פיקוחו של חתנו רבי ישעיה ברדקי וכך הצילו לכודים מתוך ההריסות וגילו מתים שהובאו לקבורה.

דברי גדולי ישראל על סיבות רעידת האדמה בשנת תקצ"ז

על רעידת אדמה זו היו הרבה תגובות של גדולי הדור כיצד לראות את הדברים, בעל ישמח משה ראה בזה סימן שעדיין לא הגיע הזמן ליישוב הארץ, אבל תלמידי הגרא ועוד אחרים, ראו בזה סימן גאולה כמו שכתוב שבעקבתא דמשיחא הגליל יחרב. החתם סופר ראה בזה תגובה על עלבונה של ירושלים שעזבו את ירושלים והלכו לגור בצפת. ובדרשתו (דרשות חתם סופר דרוש הספד על מיתת צדיקים בחורבן צפת פרשת אמור תקצ"ז) הספיד את הנהרגים, ואמר שהדבר רמוז בפסוק (תהילים ס, ד) "הִרְעַשְׁתָּהּ אֶרֶץ פְּצֻמְתָּהּ רָפָה שְׁבָרֶיהָ כִּי מָטָה", כי בארבעה תיבות "פצמת שבריה כי מטה" יש צירוף אותיות צפת ים טבריה שכם".

רבי ישראל משקלוב הביא את דברי חזל בסוף סוטה שבעקבתא דמשיחא הגליל יחרב, ועל דבריו אלו אמר החתם סופר שבלי ספק רוח ה נתנוססה בו - יהי זה נחמה גדולה כי קרוב עת לעשות לה.

עוד תלה רבי ישראל את האסון בחטא שנאת חנם בגלל המחלוקת שהיתה אז ביישוב החדש בין העדות השונות. וכמו שמצאנו שעל שנאת חנם נחרב בית המקדש.

החתם סופר ראה בזה עונש על הזלזול בירושלים, והביא את דברי חזל בשם אליהו הנביא שרעידת הארץ הוא מקנאת ירושלים: "ני"ל כי צדיק הוא אלוקינו וקנאת ירושלים עשתה זאת כי שם שער השמים עיר שחבורה לה יחדיו שם הר המוריה עקידת יצחק, שם שכב יעקב וחלם לו סולם, שם הר בית ה ותל שכל פיות עליו פונים, ולא זזה שכינה מכותל מערבי, והנה נשכחה לגמרי זה מקרוב מאה שנים שמו פניהם לצפת כי שם קבור איש אלקים הרשב"י במירון והאר"י וכל העולים לארץ ישראל לא שמו פניהם אלא לצפת וטבריה, וירושלים נשכחה לגמרי והורד מכבוד, ובמקום שגם בזמן הזה מצוה לעלות לרגל לירושלים.... לא שם איש על לב אלא

להם להבין כי הדת הקתולית היא שקר וכזב, פילוסופים והוגי דעות רבים שהבולטים שבהם היו וולטר וז'אן ז'אק רוסו ציינו אירוע זה כנקודת מפנה, הם נאבקו בחריפות בשלטון הכנסיה הקתולית ובעריצותה. התנועה האינטלקטואלית שמרכזה היה בצרפת צמחה והתפתחה עד שלבסוף הגיעה המהפכה הצרפתית שהביאה לקץ שלטון הכנסיה ומוסדותיה, על ידי חקיקה שהלאימה את כל נכסי הכנסיה ובהפיכת אנשי הכמורה לעובדי מדינה הכפופים לחוקה האזרחית. ההתפתחויות ההיסטוריות מרחיקות הלכת הללו מזכירות את מאמר הירושלמי (הובא בפרק א) שרעידת האדמה באה להפסיק את שלטון המלכות. ומזכיר את הנאמר "לְאַחַז בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ וַיִּנְעְרוּ רַשָׁעִים מִמֶּנָּה" (איוב לח, יג). (על פי קולמוס 81).

רעידות אדמה בארץ ישראל:

בעבר היו רעידות אדמה קטלניות, פלביוס (יוסף בן מתתיהו) מספר על רעידת אדמה שהרסה בתים רבים וגרמה לשלושים אלף הרוגים, בחפירות בית שאן נמצאה עיר הלינסטית שחרבה ברעידות האדמה. היה זה כשלושים שנה קודם הספירה, מסופר כי בזמן הקרב הגדול בין יון לרומי שכונה קרב אק טיום והביא את סיומה של מלכות יוון ותחילתה של מלכות רומי, הדבר מתאים עם דברי הירושלמי (הובא לעיל בפרק א) אין רעש אלא הפסק מלכות... וכמו שפרשו המפרשים שזה סימן להתחלת מלכות אחרת.

כמאה וחמישים שנה לאחר מכן אירעה רעידת אדמה קשה מאוד, ואז חרבה קיסריה ורבים ראו בזה סימן טוב כמו שכתוב חרבה קיסרי ונבנתה ירושלים תאמין. אחרי כמאתיים שנה היתה שוב רעדה שהחריבה את יסודות בית המקדש שהחלו לבנות אז ברשיון הרומאים בתקופתו של רבי יהושע בן חנניה.

בשנת דא תקח - שהיתה שנת שמיטה, היתה רעידת אדמה חזקה מאוד, אז נחרבה טבריה, והיישוב היהודי בטבריה - שהיה קיבוץ יהודים חשוב מאוד, שם היו הפייטנים הארצישראלים וחכמי המדרש - וישוב זה נפסק מאז, מובא שתקנו כנגד זה צום ביום כג שבט. מובא בקדמונים שמאורע זה נרמז בפסוק בְּזַעַם תִּצְעַד אֶרֶץ בְּאֵף תִּדּוֹשׁ גּוֹיִם (חבקוק ג, יב) לפי חישוב גימטריא שאותיות סופיות יש להן ערך של מאות, ומ סופית הוא שש מאות, לפי זה בזעם יוצא 679, לפי ספירת היהודים לחורבן בית המקדש, חלפו 679 שנים מאז.

רבי קלמן כהנא בספרו "שנת השבע" מציין כי רעידת אדמה זו היתה חשובה למנין השמיטה בארץ ישראל מאז החורבן. כיון שישנם הרבה תיעודים מזמן רעידת האדמה.

בשנת שז היתה רעידת אדמה בירושלים שהביאה בהמשך לקביעת הכותל המערבי כמקום תפילה, ברעידת אדמה זו חרבו הבתים הצמודים לכותל, ושתדלנים יהודים באו לפני הסולטן הטורקי והשפיעו עליו כי יצווה להשאיר חלק פנוי מבתים כדי שהיהודים יוכלו להתפלל שם. (על פי המוסף התורני של ה"מבשר" גליונות 119-124).

רעידות האדמה בצפת.

בשנת תקז ותקכ היו רעידות אדמה גדולות מאוד, שהרסו הרבה מהיישוב היהודי ובפרט בצפת.

רעידת האדמה בזמן רבי ישראל משקלוב.

בזמן רבי ישראל משקלוב בעל פאת השולחן תלמיד הגרא שעלה לארץ ישראל יחד עם משפחות מתלמידי הגרא וקבעו את מושבם בצפת, אירעה רעידת אדמה נוראה שהרסה את

⁴ אלפיים איש היו אז כשליש מהיישוב היהודי בארץ, וזה דבר דומה לשואה ששליש מעם ישראל נהרגו, ונאמר (זכריה יג, ט) "וַיְהִי־בַיּוֹם־אֵת הַשְּׁלִישִׁית בְּאֵשׁ וַיִּצְרְפוּתִים כָּצֶרֶף אֶת הַכֶּסֶף וַיִּבְחַתְּתִים כְּבָחַן אֶת הַזָּהָב הוּא יִקְרָא בְשֵׁמִי וְאֲנִי אֶעֱנֶה אֹתוֹ אֲמַרְתִּי עִמִּי הוּא

פרק ד' - רעידת אדמה בהלכה.

ברכה על רעידת האדמה: בשולחן ערוך (או"ח רכז, א) נפסק: "...ועל רעדת הארץ אומר בא"י אמ"ה עושה מעשה בראשית. ואם ירצה יאמר: בא"י אמ"ה שכחו וגבורתו מלא עולם". אין יכול לברך שתיהן אלא או זו או זו. (משנה ברורה שם סקו)

מתי מברכים: צריך לברך בתוך כדי דיבור ואם עבר זמן זה לא יברך. (שות שבט הקהתי חלק ה בשם ברכת הבית שער ל אות א)

על איזה רעידה מברכים: לא מצאנו מפורש בפוסקים חילוק. ומשמע שעל כל רעדה מברכים.⁵

על רעש. גם על רעש מברכים, כמו שמביא בברכי יוסף (או"ח רכז) מביא בשם מהר"ם בן חביב "גם על קול הברה שתשמע בארץ כמו קול ריחים גדולים, שהוא פירוש הרמב"ם (הלכות ברכות י, י"ד), מסתבר דאם הוא קול הנשמע למרחוק וניכרת גדולת הבורא שיברך".

כל כמה זמן יש לברך. אם עבר זמן בין רעש לרעש והסיח דעתו ממנו צריך לחזור ולברך. ואם לא אין צריך לחזור ולברך. (שערי תשובה סימן רכז).

יש להסתפק אם הברכה על הרגשת הרעידה והרעש או גם ראיית תוצאותיו אפילו אם אין חשים בה (כגון ברואה מהאוויר וכדו).

תענית על רעידת אדמה.

אם יש רעידת אדמה גוזרים תענית. כמבואר בשו"ע אורח חיים (תקעו, ד) "וכן מתענין על המפולת שבעיר. כיצד, הרי שרבתה בעיר מפולת כותלים בריאים שאינן עומדין בצד הנהר, הרי זה צרה ומתענין ומתריעין עליה וכן על הרעש ועל הרוחות שהם מפילים הבנין והורגים, מתענים ומתריעין עליהם".

ובירושלים אין גוזרין תענית ציבור על הרעש ומפולת כי לא הזיק מפולת בירושלים מעולם. (כף החיים שם בספר פרי האדמה מה חה דף ו).

לעילוי נשמת **מישה בן תמר** ויצחק ת.נ.צ.ב.ה.

תרומות והקדשות: 052-718-9446

הודעה חשובה לבעלי פלאפון מפוקח: ניתן להתקשר למערכת בדוא"ל או בפלאפון ולקבל העלוניס לפלאפון.

להערות והארות, ולקבלת העלון במייל ולתגובות: אש"ל – איגוד שומעי לקחו של רבינו:

eeguds@gmail.com

לעלות לצפת להילולא דרשב"י... וכך כתב גם בספרו תורת משה פרשת אמור "...כי צדיק הוא אלקינו וקנאת ירושלים עשתה זאת".

גם רבי ישראל משקלוב ראה בדברים מעין זה, ובמכתבו להחתם סופר הוא כותב "...ואי אפשר שתבנה צפת כי ממש לא נשאר בית ולא ניכרו החוצות והרחובות וכל בעלי הבתים לא מצאו מקומות בתייהם כי אם בחיפוש ויגיעות רבות, ואשר ניצלו בנסים רבים ולא יכילון מגילות. ובנינה אי אפשר כי אם על ידי מלכות וגם נראה שאין רצון הגוזר יתברך בבנינה כי נחרבה בשנת תק"ך ונהרגו אז קס"ב נפשות...".

ומאז עלו תלמידי הגרא לירושלים וזה הגדיל מאוד את היישוב בירושלים, ובהמשך החלו להתגורר מחוץ לחומות, וכך גדל היישוב היהודי בירושלים, וזה סימן גאולה כפי שאמרו חז"ל.

רעידות במאה השנים האחרונות

בשנת תרפז היתה רעידת אדמה גדולה ונספו אנשים רבים כמעט בכל ארץ ישראל, והיה נס ופלא שלא מת אפילו יהודי אחד, ואפילו הערבים הכירו בהשגחה המיוחדת.

בניסן שנת תשלט היתה רעידת אדמה עזה, היה זה בדיוק בו בזמן שהיה פיגוע נורא בנהריה שמחבלים חדרו לנהריה ולקחו עמהם אב ובתו והרגו אותם, ובאותו זמן נחנקה בתם כשהאם נסתה להשתיק אותה כשהסתתרו מפני המחבלים. באותו זמן ממש רעשה הארץ והרעש הורגש היטב בירושלים.

בשנת תשנה היתה רעידת אדמה חזקה שהורגשה היטב אך בסד לא היו נפגעים, רעדה זו היתה בתוך ימי השבעה של פטירת מרן הגרשז אויערבך זצוקל, ומצאנו שייכות בין רעידת אדמה לזמן מותו של צדיק, ככתוב (יהושע כד, ל) על מותו של יהושע בן נון וקבורתו "וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּגִבּוֹל נַחֲלָתוֹ בְּתִמְנַת סָרַח אִשְׁרָה בְּהַר אֶפְרַיִם מִצְפּוֹן לְהַר גֵּעֵשׂ וְדָרְשׁוּ חַזַל (מובא ברש"י שם) "...להר געש - מלמד שגעש עליהם ההר להורגם לפי שלא הספידוהו כראוי". על רעידת האדמה שהיתה בשבוע בו נפטר הגרשז, יתכן לומר שתי השערות: האחת שהדבר בא ללמד על זכות הצדיק שהגינה על הארץ שלא אירע שום נזק, ואולי גם ללמד על שבח המספידים. השניה - להיפך שלמרות ההספדים הרבים שנאמרו אולי לא נאמרו ההספדים הראויים שהרי ביקש שלא ישבחוהו אלא יאמרו דברי חיזוק והתעוררות. (מתוך ספרנו רבינו הגדול).

בשנת תשנו היתה רעידת אדמה חזקה שהורגשה בעיקר באילת שהיתה קרובה למקור הרעש, והיו נזקים ממשיים לרכוש אך בה לא לנפש.

בשנת תשסד היתה רעידת אדמה שהארכנו עליה לעיל בפרק א.

⁵ שהברכה נתקנה על התפעלות ממעשה הוודאי שהתפעלות יש בכל רעדה, מה שאין כן תענית לא גזרו אלא על סכנת מיתה.

⁵ והנה, לגבי תענית מצאנו שיעור ברעידת אדמה שמתענים עליה – אם מזקת והורגת, ואילו לגבי ברכה אין שיעור, והביאור פשוט,